

Ecologische quickscan
Clusters 508.000 en
518.000 te Hattem

Het Laar 30d

6733BZ Wekerom

0318 655 626

ecologie@deslijpkruik.nl

www.deslijpkruik.nl

Colofon

Titel	Ecologische quickscan Cluster 508.000 en 518.000 te Hattem
Betreft	Ecologische quickscan i.h.k.v. verduurzaming en onderhoud
Locatie	Cluster 508.000: Kraaijenbergstraat 24, 35, 37, Hendrikjesweg 2-4, Zwijnsbergstraat 32, 36, Lippenoordweg 33-39, Boskamp 1, 15, Pannenkoekkamp 14, Hogenkamp 41, 52 te Hattem Cluster 518.000: Zuidwal 44 t/m 50 en 44A t/m 50A te Hattem
Auteur	
Contactpersoon	@deslijpkruik.nl)
Opdrachtgever	Woonstichting Triada
Datum	22-06-2023
Status	Versie 2
Projectcode	23TRA02 - Hattem

Aansprakelijkheid

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde natuurwet- en regelgeving (Wet natuurbescherming). Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Garanties over aan-/afwezigheid van planten en dieren zijn niet te geven. Daarvoor is de aard en de opzet van een quickscan niet toereikend. Daarbij is het een eenmalige momentopname en houdt het geen rekening met de dynamische aspecten van natuur, zoals migratie en kolonisatie door soorten en veranderingen in terreingebruik en -beheer. Ook dient er rekening te worden gehouden met veranderingen in wet- en regelgeving. De geldigheidsduur van de rapportage bedraagt voor de zwaarder beschermde soorten maximaal 3 jaar. De Slijpkruik Ecologie BV is niet aansprakelijk voor beslissingen die de opdrachtgever neemt naar aanleiding van het door De Slijpkruik Ecologie BV uitgevoerde onderzoek. Daarnaast is De Slijpkruik Ecologie BV niet aansprakelijk voor gevolgschade, of voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van uitgevoerde onderzoeken door De Slijpkruik Ecologie BV.

© De Slijpkruik Ecologie B.V. (2023)

Niets uit dit rapport mag openbaar worden gemaakt of gepubliceerd door middel van; druk, fotokopie of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Slijpkruik Ecologie B.V. of de opdrachtgever.

Wijze van citeren: 2023. *Ecologische quickscan Cluster 508.000 en 518.000 te Hattem*, De Slijpkruik Ecologie BV.

Omslagfoto: Impressie van het plangebied. Bronvermelding; foto's zijn door de auteur gemaakt tenzij anders aangegeven.

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding en doel	
1.2	Beschrijving locatie en ingreep	
1.3	Opzet onderzoek	
1.4	Kwaliteitsborging	
2	Soortenbescherming cluster 508.000	9
2.1	Vogels	
2.2	Vleermuizen	
2.3	Overige zoogdieren	
2.4	Amfibieën	
2.5	Reptielen en vissen	
2.6	Ongewervelden	
2.7	Vaatplanten	
2.8	Algemeen	
2.9	Samenvatting bevindingen cluster 508.000	
3	Soortenbescherming cluster 518.000	15
3.1	Vogels	
3.2	Vleermuizen	
3.3	Overige zoogdieren	
3.4	Amfibieën	
3.5	Reptielen en vissen	
3.6	Ongewervelden	
3.7	Vaatplanten	
3.8	Algemeen	
3.9	Samenvatting bevindingen cluster 518.000	
4	Gebiedsbescherming en houtopstanden	21
4.1	GNN, GO en andere provinciaal beschermde natuurgebieden	
4.2	Natura 2000	
5	Conclusies en aanbevelingen	23
5.1	Overzicht van de bevindingen	
5.2	Conclusies en aanbevelingen	
	Bijlagen	26
	Bijlage 1 Samenvatting wettelijk kader	

1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt uitgewerkt wat de aanleiding en het doel van het uitgevoerde onderzoek is. Ook wordt een beschrijving gegeven van het plangebied en de beoogde ingreep. Daarnaast komt ook de methode van het onderzoek aan bod.

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Woonstichting Triada voerde adviesbureau De Slijpkruik Ecologie B.V. ecologische quickscans uit voor de locaties Cluster 508.000 en Cluster 518.000 te Hattem. Het betreffen clusters met huizen(blokken) in de bebouwde kom van Hattem, in de gelijknamige gemeente in de provincie Gelderland. Woonstichting Triada heeft vanuit de overheid opdracht gekregen om het woningbestand de komende jaren te verduurzamen. Daarom wil Woonstichting Triada de mogelijkheden bepalen welke mogelijk zijn betreffende het verduurzamen van deze huizenblokken. In het kader van mogelijk verduurzamingsmaatregelen zoals het isoleren van daken (vanuit zowel de binnenkant als mogelijk de buitenkant) is toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel 'soortenbescherming' noodzakelijk omdat effecten op beschermde soorten niet op voorhand zijn uitgesloten. Voor het onderzoek voldoet in eerste instantie een 'quickscan': een kort onderzoek op basis van een beknopt bronnenonderzoek en een veldbezoek, waarbij een deskundige inschatting wordt gemaakt van de mogelijke aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Ook wordt het effect van de ingreep op nabijgelegen Natura 2000-gebieden of provinciaal beschermde natuurgebieden zoals Gelders Natuurnetwerk (GNN) beoordeeld. De quickscan betreft een momentopname, er kan dus geen rekening worden gehouden met de dynamische aspecten van natuur. Denk hierbij bijvoorbeeld aan migratie en kolonisatie door soorten en veranderd terreingebruik en -beheer na afloop van het onderzoek. De quickscan kan leiden tot uitvoeriger onderzoek of een advies voor mitigerende/compenserende maatregelen. De geldigheidsduur van resultaten bedraagt voor zwaarder beschermde soorten maximaal drie jaar.

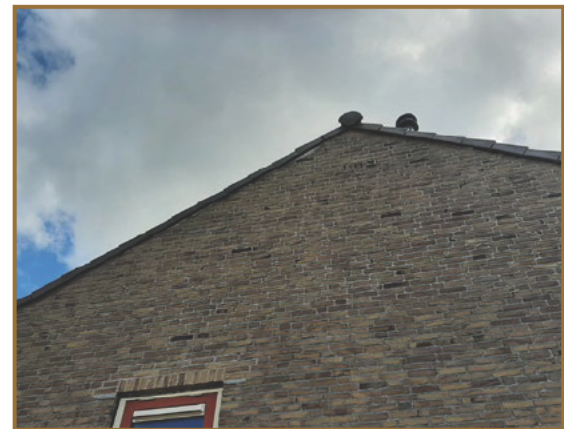
1.2 Beschrijving locatie en ingreep

Woonstichting Triada heeft haar woningbezet onderverdeeld in zogeheten clusters. Cluster 508.000 ligt op enkele honderden meters ten noordwesten van het stadscentrum van Hattem en bestaat uit woningen die in de jaren '50 en '60 gebouwd zijn. Het woningbezit van Triada is hier 'versnipperd', dat wil zeggen dat een deel van de woningen binnen de wijk verkocht is aan particulieren. Alle woningen hebben pannendaken met aan de kopgevels overhangende kantpannen zonder overstek. Cluster 518.000 betreft een tweelaags appartementengebouw aan de westrand van het oude stadscentrum van Hattem. Ook deze bebouwing heeft pannendaken en voor zover bekend ongeïsoleerde spouwmuuren. Er zijn grote stenen schoorstenen aanwezig. De twee woongedeelten worden verbonden via een lager gedeelte met entree en berging, eveneens voorzien van pannendak. Zie afbeelding 1.1 voor een foto-impressie van de clusters. In afbeelding 1.2 t/m 1.4 zijn de locaties op kaart aangegeven.

Tabel 1.1 Overzicht woningen clusters 508.000 en 518.000 te Hattem

Cluster	Aantal woningen	Straat + huisnummer	Ingreep
508.000	21	Kraaijbergstr 24, 35, 37, Hendrikjesweg 2 & 4, Zwijnenbergstr 32, 36, Lippenoordweg 33-39 (oneven), Boskamp 1 & 15, Pannenkoekkamp 14, Hogenkamp 41 & 52 te Hattem	Verduurzaming
518.000	8	Zuidwal 44 t/m 50 (even), 44A t/m 50A (even) te Hattem	Verduurzaming

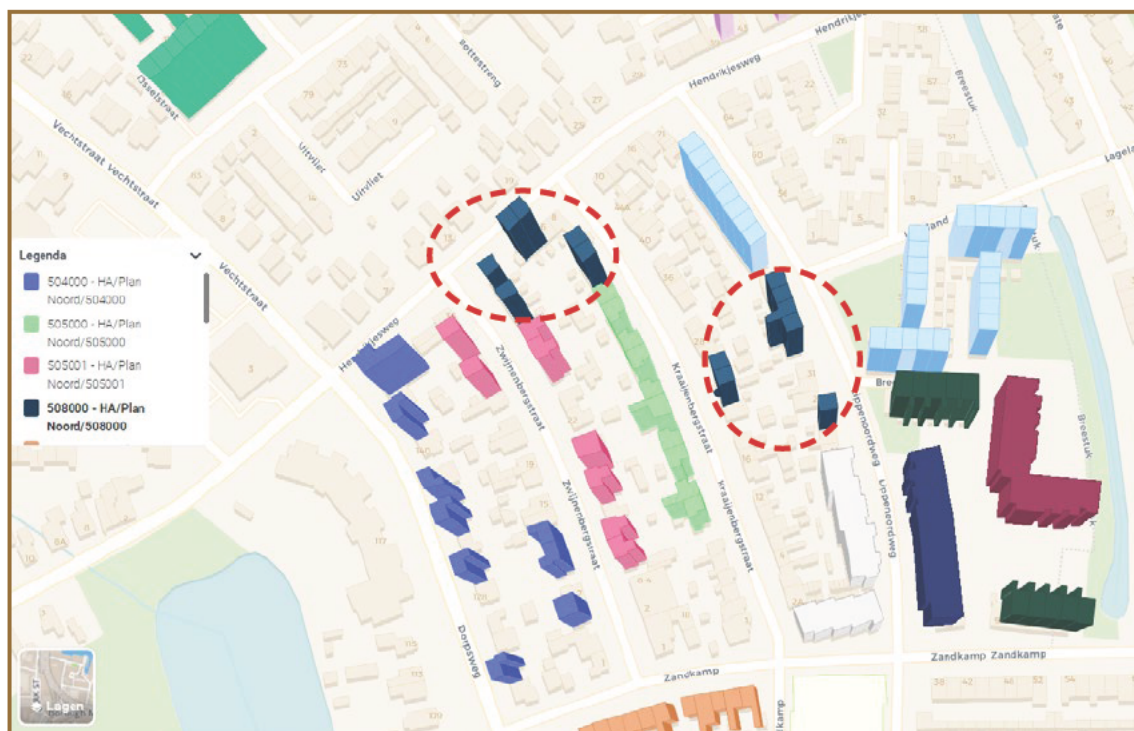

Afbeelding 1.1: Foto's van clusters 508.000 (bovenste 4 foto's) en 5018000 (onderste 2 foto's) te Hattem. De foto's zijn gemaakt tijdens het veldbezoek. Alle gebouwen hebben een pannendak dat geschikt is voor huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen. Ook is de spouw toegankelijk voor vleermuizen en zijn op sommige plekken rond de schoorstenen openingen aanwezig waar vogels en/of vleermuizen gebruik van kunnen maken.

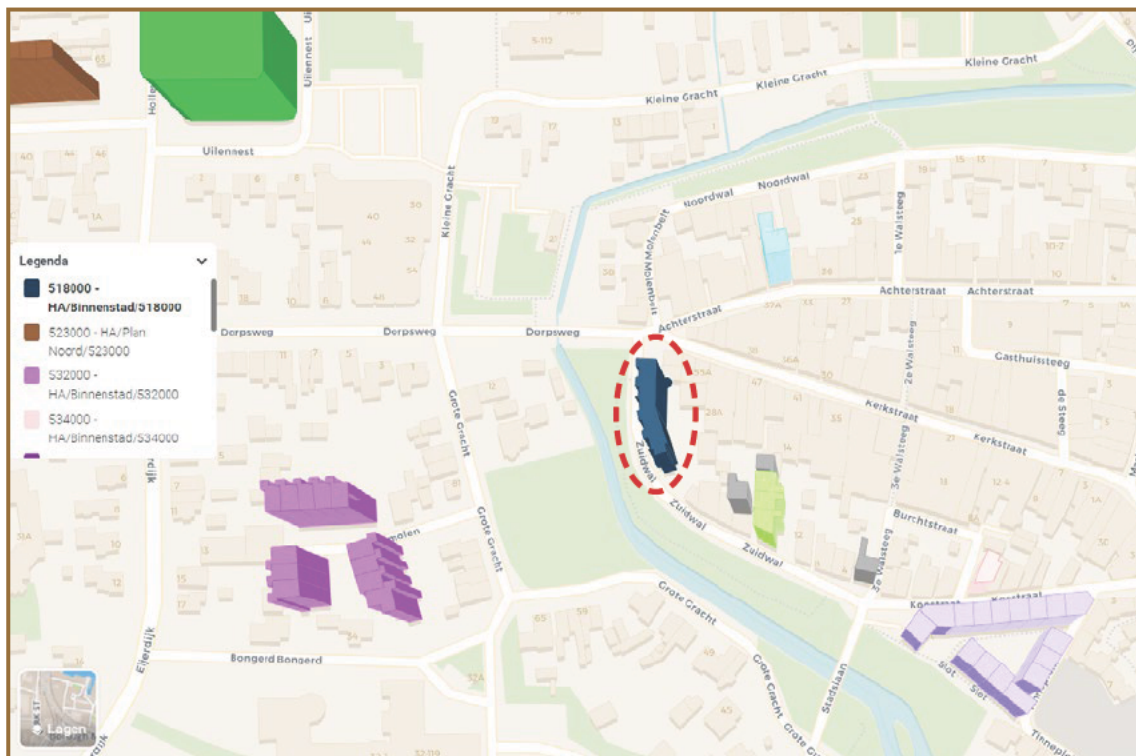

Afbeelding 1.2: Kaart met ligging clusters 508.000 en 518.000 (rode cirkels) ten opzichte van Hattum en omgeving. Bron ondergrond: PDOK.

Afbeelding 1.3: Kaart met woningen Woonstichting Triada cluster 508.000 (donkerblauw, rood omlijnd) en nabijgelegen clusters. Bron: Luxs.

Afbeelding 1.4: Kaart met woningen Woonstichting Triada cluster 518.000 (donkerblauw, rood omlijnd) en nabijgelegen clusters. Bron: Luxs.

De woningen worden verduurzaamd. Het is op dit moment nog niet duidelijk welke werkzaamheden worden uitgevoerd. Bij de quickscan is daarom uitgegaan van een 'worstcasescenario'. Mogelijke werkzaamheden zijn onder andere:

- Na-isolatie van spouwmuren;
- Dakisolatie (van binnen of van buitenaf).
- Vervangen van kozijnen en deuren.
- Verwijderen asbesthoudende materialen.

De werkzaamheden worden naar verwachting in 2025 uitgevoerd. Tijdens de uitvoering van voorliggende quickscan was nog geen concrete planning bekend. Alle werkzaamheden vallen onder renovatie en verduurzaming van woningen ('ruimtelijke inrichting') en 'beheer en onderhoud' (BBO). Mogelijk kan gebruik worden gemaakt van de "Gedragscode soortenbescherming voor woningcorporaties". Dit hangt onder andere af van de soorten en type verblijfplaatsen die worden aangetroffen bij eventueel soortgericht onderzoek. Voorliggende quickscan wijst uit of vervolgonderzoek nodig is en zo ja welke soorten onderzocht moeten worden.

1.3 Opzet onderzoek

De ecologische quickscan bestaat uit een beknopt literatuuronderzoek (verspreidingsatlassen, Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), websites et cetera), veldbezoek en rapportage met bevindingen en advies.

Voor het bronnenonderzoek zijn de NDFF-waarnemingen binnen een straal van ongeveer 2 kilometer van het plangebied opgevraagd. Voor wat betreft vogels zijn alleen de vogels genoemd die een jaarrond beschermd nest hebben.

De locatie is op 24 maart 2023 bezocht door [REDACTED], ecooloog van adviesbureau De Slijpkruik Ecologie BV. Tijdens dit onderzoek is het terrein op de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Daarbij is in het bijzonder gelet op aanwezigheid van en geschiktheid voor verblijfplaatsen van vogels (met name huismus, gierzwaluw), gebouwbewonende vleermuizen en steenmarters. Het locatiebezoek is onder halfbewolkte omstandigheden uitgevoerd bij een temperatuur van 10 °C en zwakke wind, ZW 2 Bft.

1.4 Kwaliteitsborging

Door de inzet van deskundigen op gebied van ecologie en landelijk geaccepteerde onderzoeksmethoden is de kwaliteit van het onderzoek zoveel mogelijk gewaarborgd. De Slijpkruik Ecologie B.V. is kandidaat van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) en hanteert haar richtlijnen, soortinventarisatieprotocollen en/of richtlijnen uit kennisdocumenten van BIJ12 tenzij anders vermeld. Op regelmatige basis vindt toetsing van de aanpak en uitwisseling van ervaringen plaats met gemeenten, provincies en collega-onderzoekers.

2 Soortenbescherming - Cluster 508.000

Dit hoofdstuk beschrijft per soortgroep de bevindingen voor de woningen behorend tot cluster 508.000 (21 woningen: Kraaijenbergstraat 24, 35, 37, Hendrikjesweg 2 & 4, Zwijnenbergstraat 32, 36, Lippenoordweg 33-39 (oneven), Boskamp 1, 15, Pannenkoekkamp 14, Hogenkamp 41 & 52 te Hattem).

2.1 Broedvogels

2.1.1 Vogels met jaarrond beschermde rust- en nestplaatsen categorie 1 t/m 4

2.1.1.1 Inventarisatie

Van een aantal vogelsoorten is het nest jaarrond beschermd, dus ook buiten het broedseizoen. Het gaat bijvoorbeeld om soorten die niet zelf hun nest bouwen maar voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van menselijke bebouwing. Daarnaast gaat het om soorten die jarenlang dezelfde locatie gebruiken of soorten waarvan het nest ook buiten de broedperiode in gebruik wordt genomen. Ook andere onderdelen van de leefomgeving die van belang zijn voor het functioneren van een jaarrond beschermde nestplaats zijn beschermd, zoals bijvoorbeeld schuil- en slaapplekken van huismussen.

In de omgeving van het plangebied zijn in de laatste vijf jaar waarnemingen bekend van vogels met jaarrond beschermde nesten. Deze soorten worden opgedeeld in categorieën waarbij de nestplaatsen (en bijbehorende functionele leefomgeving) van categorie 1-4-soorten onder alle omstandigheden beschermd zijn. In de omgeving van het plangebied zijn de volgende categorie 1-4 soorten waargenomen: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, wespandief en zwarte wouw.

Alle woningen zijn geschikt als nestplaats voor huismus en gierzwaluw. Geschikte nestlocaties zijn aanwezig onder dakpannen en achter regenpijpen. De schuurtjes zijn te laag en daardoor ongeschikt als nestplaats voor beide soorten. Uit eerdere in opdracht van Triada uitgevoerde inventarisaties uitgevoerd in andere nabijgelegen clusters is bekend dat in de omgeving relatief veel huismussen en gierzwaluwen nestelen. Aan de hand van de quickscan kan echter niet de aan- of afwezigheid van nestlocaties bepaald worden.

Voor overige soorten met jaarrond beschermde nestplaats (roofvogels, uilen, roek, grote gele kwikstaart) ontbreken geschikte broedplekken en/of geschikt leefgebied. Daarom zijn nesten van deze soorten uitgesloten.

2.1.1.2 Conclusie en advies

De woningen in het plangebied zijn geschikt als nestplaats voor huismus en gierzwaluw. De voorgenomen werkzaamheden leiden mogelijk tot verstoring of vernieling van nesten. Aanvullend onderzoek is nodig, tenzij overtreding van de Wnb voorkomen kan worden. Bijvoorbeeld doordat werkzaamheden aan de dakconstructie uitsluitend van binnenuit plaatsvinden en werkzaamheden aan de buitenkant van de gebouwen buiten het broedseizoen worden uitgevoerd. Als aanvullend onderzoek nodig is en er nesten worden aangetroffen dan is de hoeveelheid nesten bepalend of gebruik gemaakt kan worden van de gedragscode, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd bij de provincie Gelderland.

2.1.2 Vogels categorie 5 (nest jaarrond beschermd bij ecologisch zwaarwegende redenen)

2.1.2.1 Inventarisatie

Naast de soorten uit categorie 1 t/m 4, waarvan de nesten altijd jaarrond beschermd zijn, zijn er de categorie 5-soorten waarvan de nestplaatsen (en bijbehorende functionele leefomgeving) alleen onder bepaalde omstandigheden (bij zwaarwegende feiten en ecologische omstandigheden) beschermd zijn. Soorten uit categorie 5 die in Hattem voorkomen en die in of rond gebouwen of

in nestkasten kunnen nestelen zijn boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boomkruiper, huiszwaluw, koolmees, pimpelmees, spreeuw en zwarte roodstaart.

Tijdens het veldbezoek zijn in de omgeving van de woningen diverse soorten waargenomen waarvan nesten jaarrond beschermd zijn als er sprake is van ecologisch zwaarwegende redenen. Waargenomen soorten zijn ekster, koolmees, pimpelmees en spreeuw. Van spreeuw werd nestindicerend gedrag vastgesteld bij diverse woningen in de wijk. Alle pannendaken zijn in potentie geschikt als nestplaats voor spreeuw. Verder kunnen soorten als koolmees en pimpelmees in nestkasten of in de bebouwing broeden. Voor alle te verwachten soorten uit categorie 5 geldt dat in de omgeving voldoende nestgelegenheid en foerageergebied aanwezig is. Nesten van categorie 5-soorten zijn daarom op de onderzochte locaties niet jaarrond beschermd.

2.1.2.2 Conclusie en advies

Binnen het plangebied kunnen mogelijk categorie 5-soorten nestelen zoals spreeuw, koolmees en pimpelmees. Aangezien het om een relatief klein aantal woningen gaat en er veel geschikte alternatieven in de omgeving zijn is er geen sprake van ecologisch zwaarwegende redenen en zijn de nesten niet jaarrond beschermd. Voor de categorie 5-soorten geldt wel dat de nesten beschermd zijn zolang deze in gebruik zijn. Hiervoor gelden dezelfde maatregelen als voor overige algemene broedvogels.

2.1.3 Overige broedvogels

2.1.3.1 Inventarisatie

Tijdens het veldbezoek zijn in de omgeving soorten zoals merel, zanglijster, houtduif, roodborst, winterkoning en vink waargenomen. Algemene broedvogels kunnen nestelen in dichte struiken, klimop, bomen en andere structuren met voldoende beschutting in tuinen en plantsoenen rond de woningen.

Tijdens de uitvoering is verstoring of vernieling van bezette nesten niet op voorhand uitgesloten. Bezette nesten mogen nooit verstoord of vernield worden. Het is niet mogelijk om voor deze overtreding van de Wet natuurbescherming een ontheffing te krijgen. Alleen kortdurende verstoring die niet van invloed is op het broedsucces is toegestaan, maar dient alsnog zoveel mogelijk voorkomen te worden.

2.1.3.2 Conclusie en advies

Het plangebied is geschikt als broedlocatie voor algemene broedvogels. Wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen kunnen eventueel aanwezige nesten in of rond de woningen beschadigd/vernietigd of verstoord worden. Dit is in strijd met de Wet natuurbescherming en moet voorkomen worden, het is niet mogelijk hiervoor ontheffing te krijgen. Negatieve effecten op broedvogels zijn te voorkomen door werkzaamheden aan de buitenkant van de gebouwen uit te voeren buiten het broedseizoen of door buiten het broedseizoen vogelwerende maatregelen te treffen (maar pas nadat vervolgonderzoek is uitgevoerd en een eventuele ontheffing is verkregen i.v.m. mogelijke aanwezigheid jaarrond beschermde rust-/nestplaatsen). Het broedseizoen is geen vastgestelde periode, uitsluitend van belang is aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten. In de periode oktober t/m februari is de kans op nesten het kleinst.

2.2 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn strikt beschermd vanuit de Europese Habitatrichtlijn. Geschikte verblijfplaatsen zijn vaak beperkt beschikbaar. Door sloop, renovatie en bomenkap zijn de laatste decennia veel potentiële verblijfplaatsen verdwenen. Niet alleen verblijfplaatsen, maar ook lineair doorlopende landschapselementen waarlangs vleermuizen zich verplaatsen tussen slaapplek en foerageergebied (zogenaamde vliegroutes) en belangrijk foerageergebied zijn beschermd. In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend

van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. Op basis van expert judgement kunnen ook baardvleermuis, franjestaart, kleine dwergvleermuis, meervleermuis en watervleermuis in de omgeving voorkomen. Van andere soorten zijn geen waarnemingen bekend en is onwaarschijnlijk dat ze in Hattem en omgeving worden aangetroffen.

2.2.1 Inventarisatie

Verblijfplaatsen

Een aantal in Nederland voorkomende vleermuissoorten wordt voornamelijk in gebouwen en holtes en scheuren in bomen aangetroffen. Een voorwaarde is dat er geschikte, toegankelijke ruimtes voor vleermuizen aanwezig zijn. Dat zijn vaak donkere, tochtvrije ruimte die toegankelijk zijn via een geschikte opening met vrije aanvliegroute.

De onderzochte woningen zijn geschikt als verblijfplaats. Mogelijke verblijfplaatsen zijn onder andere aanwezig bij overhangende kantpannen, nokpannen, rond schoorstenen en toegangen tot de spouw. Hierdoor zijn zowel de ruimte tussen pannen en dakbeschoot als de spouwruiimte toegankelijk. Gezien het type bebouwing en de mogelijkheden zijn de functies zomer-, kraam- en paarverblijf mogelijk en kunnen ook kleine aantallen vleermuizen in de bebouwing overwinteren. Aanwezigheid van massawinterverblijfplaatsen is redelijkerwijs uitgesloten vanwege de beperkte massa, volume en hoogte van de woningen. Hierdoor kan niet het gewenste microklimaat (relatief koud maar vorstvrij, weinig schommelingen in temperatuur) ontstaan.

Foerageergebied en vliegroutes

Gezien de beperkte hoeveelheid bomen en struiken en het ontbreken van watergangen is dit gedeelte van de bebouwde kom van Hattem slechts matig geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Van essentieel foerageergebied is met zekerheid geen sprake. Op relatief korte afstand is volop zeer geschikt foerageergebied aanwezig in de vorm van waterpartij De Waa in zuidelijke richting en de uiterwaarden van de IJssel in noordelijke richting. Het plangebied is geen onderdeel van een mogelijke vaste vliegroute. De functies 'essentieel foerageergebied' en 'vliegroute' zijn daarom uitgesloten.

2.2.2 Conclusie en advies

De voorgenomen werkzaamheden kunnen leiden tot verstoring of vernieling van vaste, jaar rond beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen. Verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn onder de dakpannen, andere delen van de dakconstructie en in de spouwmuren. Aanvullend soortgericht onderzoek is nodig om vast te stellen of de bebouwing een functie heeft voor vleermuizen en zo ja, voor welke soorten en welke functies. Als verblijfplaatsen worden aangetroffen dan is een ontheffing nodig voor het verstoren van vleermuizen en het vernielen van verblijfplaatsen, tenzij gebruik gemaakt kan worden van de Gedragscode soortenbescherming voor woningcorporaties. Bovendien moeten dan maatregelen getroffen worden om het doden of verwonden van vleermuizen te voorkomen en zijn mitigerende en/of compenserende maatregelen nodig.

Verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en meervleermuis zijn niet uitgesloten. Deze soorten komen in de omgeving voor en de bebouwing is voor deze soorten geschikt. De overige soorten zijn uitgesloten omdat ze geen verblijfplaatsen in grondgebonden woningen hebben of omdat Hattem buiten het bekende verspreidingsgebied ligt. Bovendien zijn gedurende de afgelopen 5 jaar diverse inventarisaties uitgevoerd voor Woonstichting Triada, waaronder binnen een straal van 500 meter rond het plangebied. Hierbij zijn nooit andere soorten waargenomen dan de hierboven genoemde soorten.

Het plangebied is mogelijk onderdeel van foerageergebied van vleermuizen. Van aantasting van essentieel foerageergebied is geen sprake. De werkzaamheden worden overdag uitgevoerd en er worden geen opgaande beplanting of gebouwen verwijderd. Van mogelijke aantasting van een vliegroute is evenmin sprake. Negatieve effecten op foerageergebied of vliegroutes zijn daarom niet aan de orde. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van deze gebiedsfuncties.

2.3 Overige zoogdieren

2.3.1 Inventarisatie

Met 'overige zoogdieren' worden hier alle zoogdieren bedoeld met uitzondering van vleermuizen. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat de volgende beschermde soorten in de omgeving voorkomen: bever, bunzing, das, eekhoorn, otter, steenmarter, wezel, wild zijn en wolf. Daarnaast komt op basis van expert judgement ook hermelijn in de omgeving voor.

Gezien de ligging binnen de bebouwde kom en het ontbreken van geschikt leefgebied zijn van bovengenoemde beschermde zoogdiersoorten alleen eekhoorn en steenmarter in en rond het plangebied te verwachten. Er staan geen grote bomen met mogelijke eekhoornnesten in de directe omgeving van de woningen. Binnen het plangebied is aanwezigheid van eekhoornnesten daarom uitgesloten. Steenmarter komt in de bebouwde kom van Hattem voor en kan ook binnen het plangebied foeragerend verwacht worden. Echter, potentiële verblijfplaatsen in de woningen en schuren ontbreken aangezien er in de gebouwen geen bereikbare openingen met een diameter van tenminste 5 centimeter zijn. Er zijn geen meldingen van overlast door steenmarters bekend uit de onderzochte woningen. Verblijfplaatsen van steenmarter zijn daarom uitgesloten.

In en rond de woningen kunnen enkele kleine, algemene soorten voorkomen zoals bosmuis, huismuis en huisspitsmuis. Deze soorten zijn niet beschermd of vrijgesteld.

2.3.2 Conclusie en advies

Aanwezigheid van vaste rust- of voortplantingsplaatsen van steenmarter, eekhoorn en andere beschermde grondgebonden zoogdieren is uitgesloten binnen het plangebied. Er zijn geen vervolgacties, zoals aanvullend soortgericht onderzoek of een ontheffing, nodig ten aanzien van grondgebonden zoogdieren.

De overige soorten die te verwachten zijn binnen het plangebied, zijn vrijgesteld of niet beschermd of er zijn geen effecten te verwachten op deze soorten. Aangaande deze soorten zal zorgvuldig handelen met inachtneming van de zorgplicht voldoende zijn.

2.4 Amfibieën

2.4.1 Inventarisatie

Vanuit verspreidingsgegevens is het voorkomen van de volgende beschermde amfibieën in de omgeving bekend: kamsalamander, poelkikker en rugstreeppad. Daarnaast komen de algemene, vrijgestelde soorten bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander in de omgeving voor.

Oppervlaktewater en daarmee mogelijke voortplantingswateren van amfibieën ontbreken in het plangebied. In de omgeving zijn tuinvijvers te verwachten die door algemene, vrijgestelde amfibieën (bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad, kleine watersalamander) gebruikt kunnen worden. Deze dieren maken mogelijk buiten de voortplantingsperiode gebruik van begroeide, beschutte tuinen en plantsoenen als landhabitat. Gezien de ligging in de bebouwde kom, het ontbreken van geschikte landschappelijke verbindingen tussen bekend leefgebied en grote afstand tot mogelijke voortplantingswateren is aanwezigheid van beschermde amfibieën redelijkerwijs uitgesloten.

2.4.2 Conclusie en advies

Aanwezigheid van beschermde, niet-vrijgestelde amfibieën is uitgesloten. Bovendien leiden de voorgenomen werkzaamheden niet tot effecten op mogelijk leefgebied. Vervolgonderzoek naar amfibieën is niet nodig. Wel is de zorgplicht van toepassing voor de algemene amfibieën die buiten de voortplantingsperiode op het terrein kunnen voorkomen.

2.5 Vissen en reptielen

2.5.1 Inventarisatie

In de woonwijk ontbreken watergangen zoals sloten, kanalen, grachten of poelen. Aanwezigheid van vissen is daarom uitgesloten. Het zuiden van Hattem ligt tegen de uiterste noordkant van de Veluwe. Hier komen onder andere de reptielensoorten hazelworm, levendbarende hagedis, zandhagedis, adder, gladde slang en ringslang voor. De ringslang komt ook in de uiterwaarden van de IJssel voor. Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom en sluit niet aan op geschikte leefgebieden van reptielen. Geschikt leefgebied voor reptielen ontbreekt bovendien binnen het plangebied. Aanwezigheid van reptielen is daarom uitgesloten.

2.5.2 Conclusie en advies

Aanwezigheid van en effecten op vissen en reptielen zijn uitgesloten. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van vissen en reptielen.

2.6 Ongewervelden

2.6.1 Inventarisatie

Vanuit de omgeving zijn onder andere de volgende beschermde soorten ongewervelden bekend: Het gaat daarbij om waarnemingen van de dagvlindersoorten grote vos, grote weerschijnvlinder en sleedoornpage en de nachtvlindersoort teunisbloempijlstaart. Op basis van expert judgement worden geen andere beschermde ongewervelden in de omgeving verwacht. Op grotere afstand komen mogelijk soorten zoals rivierrombout en vliegend hert voor.

Gezien het ontbreken van waardplanten en geschikte biotopen is uitgesloten dat het plangebied onderdeel is van de functionele leefomgeving van beschermde ongewervelden. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van beschermde vlinders, kevers, libellen en andere ongewervelden.

2.6.2 Conclusie en advies

Aanwezigheid van en effecten op beschermde ongewervelden zijn uitgesloten. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van beschermde ongewervelden.

2.7 Vaatplanten

2.7.1 Inventarisatie

Vanuit de NDFF en andere verspreidingsgegevens zijn waarnemingen van de nationaal beschermde plantensoorten kartuizer anjer en wilde ridderspoor bekend. Het plangebied bestaat uit woningen en tuinen. Tijdens het veldbezoek zijn uitsluitend algemene en gecultiveerde soorten aangetroffen in het plangebied. Op basis van de biotische en abiotische omstandigheden is aanwezigheid van wilde exemplaren van beschermde plantensoorten redelijkerwijs uitgesloten.

2.7.2 Conclusie en advies

Binnen het plangebied zijn geen beschermde of bijzondere plantensoorten aangetroffen. Geschikte omstandigheden voor bijzondere vegetatie ontbreken. Aanwezigheid en effecten op beschermde planten zijn uitgesloten, nader onderzoek is niet nodig. Bovendien zijn op voorhand gezien de aard van de werkzaamheden geen effecten op beschermde plantensoorten te verwachten.

2.8 Samenvatting bevindingen

Een samenvatting van de bevindingen per soortgroep is terug te vinden in onderstaande tabel 2.1. Hierin staat aangegeven of de voorgenomen werkzaamheden kunnen leiden tot effecten op beschermde soorten en zo ja, welke consequenties dit heeft. Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten de zorgplicht.

Tabel 2.1 Overzicht van de bevindingen cluster 508.000 Hattem

Soortbescherming	Aanwezig	Effect	Overtreding Wnb	Nader onderzoek	Vervolgacties
Vogels - jaarrond beschermde nesten	Mogelijk	Mogelijk	Mogelijk	Ja, tenzij verstoring en/of vernieling van nestplaatsen voorkomen kan worden	Vervolgonderzoek naar nestplaatsen huismus en gierzwaluw, tenzij mogelijke nestlocaties en geen verstoring tijdens broedseizoen of vorstperioden. Indien aangetroffen, ontheffing aanvragen of indien mogelijk werken volgens gedragscode
Vogels - categorie 5 en overige broedvogels	Mogelijk	Mogelijk	Mogelijk	Broedvogelcheck indien uitvoering tijdens broedseizoen	Werken buiten broedseizoen, broedvogelcheck of preventieve maatregelen indien uitvoering tijdens broedseizoen (globaal maart t/m augustus). Broedgevallen zijn altijd beschermd
Vleermuizen - verblijfplaatsen	Mogelijk	Mogelijk	Mogelijk	Ja	Vervolgonderzoek zomer-, kraam- en paarverblijven dwergvleermuizen, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en meervleermuis
Vleermuizen - foerageergebied	Mogelijk	Geen*	Nee*	Nee	* = Voorkom lichtverstoring door uitstraling verlichting richting bomen en naastgelegen gebouwen te voorkomen
Vleermuizen - vliegroutes	Geen	Geen	Nee	Nee	Voorkom lichtverstoring door uitstraling verlichting richting bomen te voorkomen
Overige zoogdieren - beschermd	Mogelijk	Geen	Nee	Nee	Geen effecten op beschermde gebiedsfuncties steenmarter en eekhoorn dus geen vervolgacties nodig
Overige beschermde soorten	Nee	Geen	Nee	Nee	Geen
Overige soorten - vrijgesteld of niet beschermd	Mogelijk	Mogelijk	Nee, wel zorgplicht	Nee	Zorgplicht

3 Soortenbescherming - Cluster 518.000

Dit hoofdstuk beschrijft per soortgroep de bevindingen voor de woningen behorend tot cluster 518.000 (8 appartementen: Zuidwal 44 t/m 50 en 44A t/m 40A (even) te Hattem).

3.1 Broedvogels

3.1.1 Vogels met jaarrond beschermde rust- en nestplaatsen categorie 1 t/m 4

3.1.1.1 Inventarisatie

Van een aantal vogelsoorten is het nest jaarrond beschermd, dus ook buiten het broedseizoen. Het gaat bijvoorbeeld om soorten die niet zelf hun nest bouwen maar voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van menselijke bebouwing. Daarnaast gaat het om soorten die jarenlang dezelfde locatie gebruiken of soorten waarvan het nest ook buiten de broedperiode in gebruik wordt genomen. Ook andere onderdelen van de leefomgeving die van belang zijn voor het functioneren van een jaarrond beschermde nestplaats zijn beschermd, zoals bijvoorbeeld schuil- en slaapplekken van huismussen.

In de omgeving van het plangebied zijn in de laatste vijf jaar waarnemingen bekend van vogels met jaarrond beschermde nesten. Deze soorten worden opgedeeld in categorieën waarbij de nestplaatsen (en bijbehorende functionele leefomgeving) van categorie 1-4-soorten onder alle omstandigheden beschermd zijn. In de omgeving van het plangebied zijn de volgende categorie 1-4 soorten waargenomen: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, wespandief en zwarte wouw.

Alle woningen zijn geschikt als nestplaats voor huismus en gierzwaluw. Geschikte nestlocaties zijn aanwezig onder dakpannen en achter regenpijpen. De schuurtjes zijn te laag en daardoor ongeschikt als nestplaats voor beide soorten. Uit eerdere in opdracht van Triada uitgevoerde inventarisaties uitgevoerd in andere nabijgelegen clusters is bekend dat in de omgeving relatief veel huismussen en gierzwaluwen nestelen. Aan de hand van de quickscan kan echter niet de aan- of afwezigheid van nestlocaties bepaald worden.

Voor overige soorten met jaarrond beschermde nestplaats (roofvogels, uilen, roek, grote gele kwikstaart) ontbreken geschikte broedplekken en/of geschikt leefgebied. Daarom zijn nesten van deze soorten uitgesloten.

3.1.1.2 Conclusie en advies

De woningen in het plangebied zijn geschikt als nestplaats voor huismus en gierzwaluw. De voorgenomen werkzaamheden leiden mogelijk tot verstoring of vernieling van nesten. Aanvullend onderzoek is nodig, tenzij overtreding van de Wnb voorkomen kan worden. Bijvoorbeeld doordat werkzaamheden aan de dakconstructie uitsluitend van binnenuit plaatsvinden en werkzaamheden aan de buitenkant van de gebouwen buiten het broedseizoen worden uitgevoerd. Als aanvullend onderzoek nodig is en er nesten worden aangetroffen dan is de hoeveelheid nesten bepalend of gebruik gemaakt kan worden van de gedragscode, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd bij de provincie Gelderland.

3.1.2 Vogels categorie 5 (nest jaarrond beschermd bij ecologisch zwaarwegende redenen)

3.1.2.1 Inventarisatie

Naast de soorten uit categorie 1 t/m 4, waarvan de nesten altijd jaarrond beschermd zijn, zijn er de categorie 5-soorten waarvan de nestplaatsen (en bijbehorende functionele leefomgeving) alleen onder bepaalde omstandigheden (bij zwaarwegende feiten en ecologische omstandigheden) beschermd zijn. Soorten uit categorie 5 die in Hattem voorkomen en die in of rond gebouwen of in nestkasten kunnen nestelen zijn boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boomkruiper, huiszwaluw, koolmees, pimpelmees, spreeuw en zwarte roodstaart.

Tijdens het veldbezoek zijn in de omgeving van de woningen diverse soorten waargenomen waarvan nesten jaarrond beschermd zijn als er sprake is van ecologisch zwaarwegende redenen. Waargenomen soorten zijn ekster, koolmees, pimpelmees en spreeuw. Van spreeuw werd nestindicerend gedrag vastgesteld bij diverse woningen aan de rand van de binnenstad. Alle pannendaken zijn in potentie geschikt als nestplaats voor spreeuw. Verder kunnen soorten als koolmees en pimpelmees in nestkasten of in de bebouwing broeden. Voor alle te verwachten soorten uit categorie 5 geldt dat in de omgeving voldoende nestgelegenheid en foerageergebied aanwezig is. Nesten van categorie 5-soorten zijn daarom op de onderzochte locaties niet jaarrond beschermd.

3.1.2.2 Conclusie en advies

Binnen het plangebied kunnen mogelijk categorie 5-soorten nestelen zoals spreeuw, koolmees en pimpelmees. Aangezien het om een relatief klein aantal woningen gaat en er veel geschikte alternatieven in de omgeving zijn is er geen sprake van ecologisch zwaarwegende redenen en zijn de nesten niet jaarrond beschermd. Voor de categorie 5-soorten geldt wel dat de nesten beschermd zijn zolang deze in gebruik zijn. Hiervoor gelden dezelfde maatregelen als voor overige algemene broedvogels, zie paragraaf 2.1.3

3.1.3 Overige broedvogels

3.1.3.1 Inventarisatie

Tijdens het veldbezoek zijn in de omgeving soorten zoals merel, zanglijster, houtduif, roodborst, winterkoning en vink waargenomen. Algemene broedvogels kunnen nestelen in dichte struiken, klimop, bomen en andere structuren met voldoende beschutting in tuinen en plantsoenen rond de woningen.

Tijdens de uitvoering is verstoring of vernieling van bezette nesten niet op voorhand uitgesloten. Bezette nesten mogen nooit verstoord of vernield worden. Het is niet mogelijk om voor deze overtreding van de Wet natuurbescherming een ontheffing te krijgen. Alleen kortdurende verstoring die niet van invloed is op het broedsucces is toegestaan, maar dient alsnog zoveel mogelijk voorkomen te worden.

3.1.3.2 Conclusie en advies

Het plangebied is geschikt als broedlocatie voor algemene broedvogels. Wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen kunnen eventueel aanwezige nesten in of rond de woningen beschadigd/vernietigd of verstoord worden. Dit is in strijd met de Wet natuurbescherming en moet voorkomen worden, het is niet mogelijk hiervoor ontheffing te krijgen. Negatieve effecten op broedvogels zijn te voorkomen door werkzaamheden aan de buitenkant van de gebouwen uit te voeren buiten het broedseizoen of door buiten het broedseizoen vogelwerende maatregelen te treffen (maar pas nadat vervolgonderzoek is uitgevoerd en een eventuele ontheffing is verkregen i.v.m. mogelijke aanwezigheid jaarrond beschermd rust-/nestplaatsen). Het broedseizoen is geen vastgestelde periode, uitsluitend van belang is aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten. In de periode oktober t/m februari is de kans op nesten het kleinst.

3.2 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn strikt beschermd vanuit de Europese Habitatrichtlijn. Geschikte verblijfplaatsen zijn vaak beperkt beschikbaar. Door sloop, renovatie en bomenkap zijn de laatste decennia veel potentiële verblijfplaatsen verdwenen. Niet alleen verblijfplaatsen, maar ook lineair doorlopende landschapselementen waarlangs vleermuizen zich verplaatsen tussen slaapplek en foerageergebied (zogenaamde vliegroutes) en belangrijk foerageergebied zijn beschermd. In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. Op basis van expert judgement kunnen ook baardvleermuis, franjestaart, kleine dwergvleermuis, meervleermuis en watervleermuis in de omgeving voorkomen. Van andere

soorten zijn geen waarnemingen bekend en is onwaarschijnlijk dat ze in Hattem en omgeving worden aangetroffen.

3.2.1 Inventarisatie

Verblijfplaatsen

Een aantal in Nederland voorkomende vleermuissoorten wordt voornamelijk in gebouwen en holtes en scheuren in bomen aangetroffen. Een voorwaarde is dat er geschikte, toegankelijke ruimtes voor vleermuizen aanwezig zijn. Dat zijn vaak donkere, tochtvrije ruimte die toegankelijk zijn via een geschikte opening met vrije aanvliegroute.

De onderzochte woningen zijn geschikt als verblijfplaats. Mogelijke verblijfplaatsen zijn onder andere aanwezig bij overhangende kantpannen, nokpannen, rond schoorstenen en toegangen tot de spouw. Hierdoor zijn zowel de ruimte tussen pannen en dakbeschot als de spouwruiimte toegankelijk. Gezien het type bebouwing en de mogelijkheden zijn de functies zomer-, kraam- en paarverblijf mogelijk en kunnen ook kleine aantallen vleermuizen in de bebouwing overwinteren. Aanwezigheid van massawinterverblijfplaatsen is redelijkerwijs uitgesloten vanwege de beperkte massa, volume en hoogte van de woningen. Hierdoor kan niet het gewenste microklimaat (relatief koud maar vorstvrij, weinig schommelingen in temperatuur) ontstaan.

Foerageergebied en vliegroutes

De locatie ligt aan de rand van het oude stadscentrum van Hattem. Direct ten westen van de Zuidwal staan bomen en een groenstrook met een gracht. Het plangebied zelf is weinig interessant als foerageergebied en is geen onderdeel van een mogelijke vaste vliegroute. De functies 'essentieel foerageergebied' en 'vliegroute' zijn daarom uitgesloten. De bomenrij langs de Zuidwal en het naastgelegen park met gracht zijn mogelijk wél onderdeel van essentieel foerageergebied en/of vaste vliegroute.

3.2.2 Conclusie en advies

De voorgenomen werkzaamheden kunnen leiden tot verstoring of vernieling van vaste, jaar rond beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen. Verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn onder de dakpannen, andere delen van de dakconstructie en in de spouwmuren. Aanvullend soortgericht onderzoek is nodig om vast te stellen of de bebouwing een functie heeft voor vleermuizen en zo ja, voor welke soorten en welke functies. Als verblijfplaatsen worden aangetroffen dan is een ontheffing nodig voor het verstoren van vleermuizen en het vernielen van verblijfplaatsen, tenzij gebruik gemaakt kan worden van de Gedragscode soortenbescherming voor woningcorporaties. Bovendien moeten dan maatregelen getroffen worden om het doden of verwonden van vleermuizen te voorkomen en zijn mitigerende en /of compenserende maatregelen nodig.

Verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en meervleermuis zijn niet uitgesloten. Deze soorten komen in de omgeving voor en de bebouwing is voor deze soorten geschikt. De overige soorten zijn uitgesloten omdat ze geen verblijfplaatsen in grondgebonden woningen hebben of omdat Hattem buiten het bekende verspreidingsgebied ligt. Bovendien zijn gedurende de afgelopen 5 jaar diverse inventarisaties uitgevoerd voor Woonstichting Triada, waaronder binnen een straal van 500 meter rond het plangebied. Hierbij zijn nooit andere soorten waargenomen dan de hierboven genoemde soorten.

Het plangebied is mogelijk onderdeel van foerageergebied van vleermuizen. Van aantasting van essentieel foerageergebied is geen sprake, mits het aanlichten van bomen voorkomen wordt. De werkzaamheden worden overdag uitgevoerd en er worden geen opgaande beplanting of gebouwen verwijderd. Van mogelijke aantasting van een vliegroute is om dezelfde reden evenmin sprake zolang lichtverstoring voorkomen wordt. Negatieve effecten op foerageergebied of vliegroutes zijn daarom niet aan de orde. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van deze gebiedsfuncties.

3.3 Overige zoogdieren

3.3.1 Inventarisatie

Met 'overige zoogdieren' worden hier alle zoogdieren bedoeld met uitzondering van vleermuizen. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat de volgende beschermde soorten in de omgeving voorkomen: bever, bunzing, das, eekhoorn, otter, steenmarter, wezel, wild zijn en wolf. Daarnaast komt op basis van expert judgement ook hermelijn in de omgeving voor.

Gezien de ligging binnen de bebouwde kom en het ontbreken van geschikt leefgebied zijn van bovengenoemde beschermde zoogdiersoorten alleen eekhoorn en steenmarter in en rond het plangebied te verwachten. Er staan geen grote bomen met mogelijke eekhoornnesten in de directe omgeving van de woningen. Binnen het plangebied is aanwezigheid van eekhoornnesten daarom uitgesloten. Steenmarter komt in de bebouwde kom van Hattem voor en kan ook binnen het plangebied foeragerend verwacht worden. Echter, potentiële verblijfplaatsen in de woningen ontbreken aangezien er in de gebouwen geen bereikbare openingen met een diameter van tenminste 5 centimeter zijn. Er zijn geen meldingen van overlast door steenmarters bekend uit de onderzochte woningen. Verblijfplaatsen van steenmarter zijn daarom uitgesloten.

In en rond de woningen kunnen enkele kleine, algemene soorten voorkomen zoals huismuis en huisspitsmuis. Deze soorten zijn niet beschermd of vrijgesteld.

3.3.2 Conclusie en advies

Aanwezigheid van vaste rust- of voortplantingsplaatsen van steenmarter, eekhoorn en andere beschermde grondgebonden zoogdieren is uitgesloten binnen het plangebied. Er zijn geen vervolgacties, zoals aanvullend soortgericht onderzoek of een ontheffing, nodig ten aanzien van grondgebonden zoogdieren.

De overige soorten die te verwachten zijn binnen het plangebied, zijn vrijgesteld of niet beschermd of er zijn geen effecten te verwachten op deze soorten. Aangaande deze soorten zal zorgvuldig handelen met inachtneming van de zorgplicht voldoende zijn.

3.4 Amfibieën

3.4.1 Inventarisatie

Vanuit verspreidingsgegevens is het voorkomen van de volgende beschermde amfibieën in de omgeving bekend: kamsalamander, poelkikker en rugstreeppad. Daarnaast komen de algemene, vrijgestelde soorten bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander in de omgeving voor.

Oppervlaktewater en daarmee mogelijke voortplantingswateren van amfibieën ontbreken in het plangebied. In de omgeving zijn tuinvijvers te verwachten die door algemene, vrijgestelde amfibieën (bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad, kleine watersalamander) gebruikt kunnen worden. Deze dieren maken mogelijk buiten de voortplantingsperiode gebruik van begroeide, beschutte tuinen en plantsoenen als landhabitat. Aangezien vrijwel het gehele plangebied uit verharding en bebouwing bestaat is aanwezigheid van beschermde amfibieën redelijkerwijs uitgesloten.

3.4.2 Conclusie en advies

Aanwezigheid van beschermde, niet-vrijgestelde amfibieën is uitgesloten. Bovendien leiden de voorgenomen werkzaamheden niet tot effecten op mogelijk leefgebied. Vervolgonderzoek naar amfibieën is niet nodig. Wel is de zorgplicht van toepassing voor de algemene amfibieën die buiten de voortplantingsperiode op het terrein kunnen voorkomen.

3.5 Vissen en reptielen

3.5.1 Inventarisatie

In het plangebied ontbreken watergangen zoals sloten, kanalen, grachten of poelen. Aanwezigheid van vissen is daarom uitgesloten. Hattem ligt tegen de uiterste noordkant van de Veluwe. Hier komen onder andere de reptielensoorten hazelworm, levendbarende hagedis, zandhagedis, adder, gladde slang en ringslang voor. De ringslang komt ook in de uiterwaarden van de IJssel voor. Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom en sluit niet aan op geschikte leefgebieden van reptielen. Geschikt leefgebied voor reptielen ontbreekt bovendien binnen het plangebied. Aanwezigheid van reptielen is daarom uitgesloten.

3.5.2 Conclusie en advies

Aanwezigheid van en effecten op vissen en reptielen zijn uitgesloten. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van vissen en reptielen.

3.6 Ongewervelden

3.6.1 Inventarisatie

Vanuit de omgeving zijn onder andere de volgende beschermde soorten ongewervelden bekend: Het gaat daarbij om waarnemingen van de dagvlindersoorten grote vos, grote weerschijnvlinder en sleedoornpage en de nachtvlindersoort teunisbloempijlstaart. Op basis van expert judgement worden geen andere beschermde ongewervelden in de omgeving verwacht. Op grotere afstand komen mogelijk soorten zoals rivierrombout en vliegend hert voor.

Gezien het ontbreken van waardplanten en geschikte biotopen is uitgesloten dat het plangebied onderdeel is van de functionele leefomgeving van beschermde ongewervelden. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van beschermde vlinders, kevers, libellen en andere ongewervelden.

3.6.2 Conclusie en advies

Aanwezigheid van en effecten op beschermde ongewervelden zijn uitgesloten. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van beschermde ongewervelden.

3.7 Vaatplanten

3.7.1 Inventarisatie

Vanuit de NDFF en andere verspreidingsgegevens zijn waarnemingen van de nationaal beschermde plantensoorten kartaizer anjer en wilde ridderspoor bekend. Het plangebied bestaat uit appartementen aan de rand van de binnenstad. Tijdens het veldbezoek zijn uitsluitend algemene en gecultiveerde soorten aangetroffen in en rond het plangebied. Tijdens het veldbezoek is extra aandacht besteed aan eventuele aanwezigheid van beschermde of bijzondere muurflora. Er werden echter geen beschermde plantensoorten op de gevels van de onderzochte bebouwing aangetroffen.

3.7.2 Conclusie en advies

Binnen het plangebied zijn geen beschermde of bijzondere plantensoorten aangetroffen. Geschikte omstandigheden voor bijzondere vegetatie ontbreken grotendeels, met mogelijke uitzondering van de gevels maar hierop werden geen beschermde soorten aangetroffen. Aanwezigheid en effecten op beschermde planten zijn uitgesloten, nader onderzoek is niet nodig.

3.8 Samenvatting bevindingen

Een samenvatting van de bevindingen per soortgroep is terug te vinden in onderstaande tabel 3.1. Hierin staat aangegeven of de voorgenomen werkzaamheden kunnen leiden tot effecten op beschermde soorten en zo ja, welke consequenties dit heeft. Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten de zorgplicht.

Tabel 3.1 Overzicht van de bevindingen cluster 518.000 Hattem

Soortbescherming	Aanwezig	Effect	Overtreding Wnb	Nader onderzoek	Vervolgacties
Vogels - jaarrond beschermde nesten	Mogelijk	Mogelijk	Mogelijk	Ja, tenzij verstoring en/of vernieling van nestplaatsen voorkomen kan worden	Vervolgonderzoek naar nestplaatsen huismus en gierzwaluw, tenzij mogelijke nestlocaties en geen verstoring tijdens broedseizoen of vorstperioden. Indien aangetroffen, ontheffing aanvragen of indien mogelijk werken volgens gedragscode
Vogels - categorie 5 en overige broedvogels	Mogelijk	Mogelijk	Mogelijk	Broedvogelcheck indien uitvoering tijdens broedseizoen	Werken buiten broedseizoen, broedvogelcheck of preventieve maatregelen indien uitvoering tijdens broedseizoen (globaal maart t/m augustus). Broedgevallen zijn altijd beschermd
Vleermuizen - verblijfplaatsen	Mogelijk	Mogelijk	Mogelijk	Ja	Vervolgonderzoek zomer-, kraam- en paarverblijven dwergvleermuizen, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en meervleermuis
Vleermuizen - foeragegebied	Mogelijk	Geen*	Nee*	Nee	* = Voorkom lichtverstoring door uitstraling verlichting richting bomen en naastgelegen gebouwen te voorkomen
Vleermuizen - vliegroutes	Bomenrij en park westkant Zuidwal	Geen*	Nee*	Nee	* = Voorkom lichtverstoring door uitstraling verlichting richting bomen te voorkomen
Overige zoogdieren - beschermd	Mogelijk	Geen	Nee	Nee	Geen effecten op beschermde gebiedsfuncties steenmarter en eekhoorn dus geen vervolgacties nodig
Overige beschermde soorten	Nee	Geen	Nee	Nee	Geen
Overige soorten - vrijgesteld of niet beschermd	Mogelijk	Mogelijk	Nee, wel zorgplicht	Nee	Zorgplicht

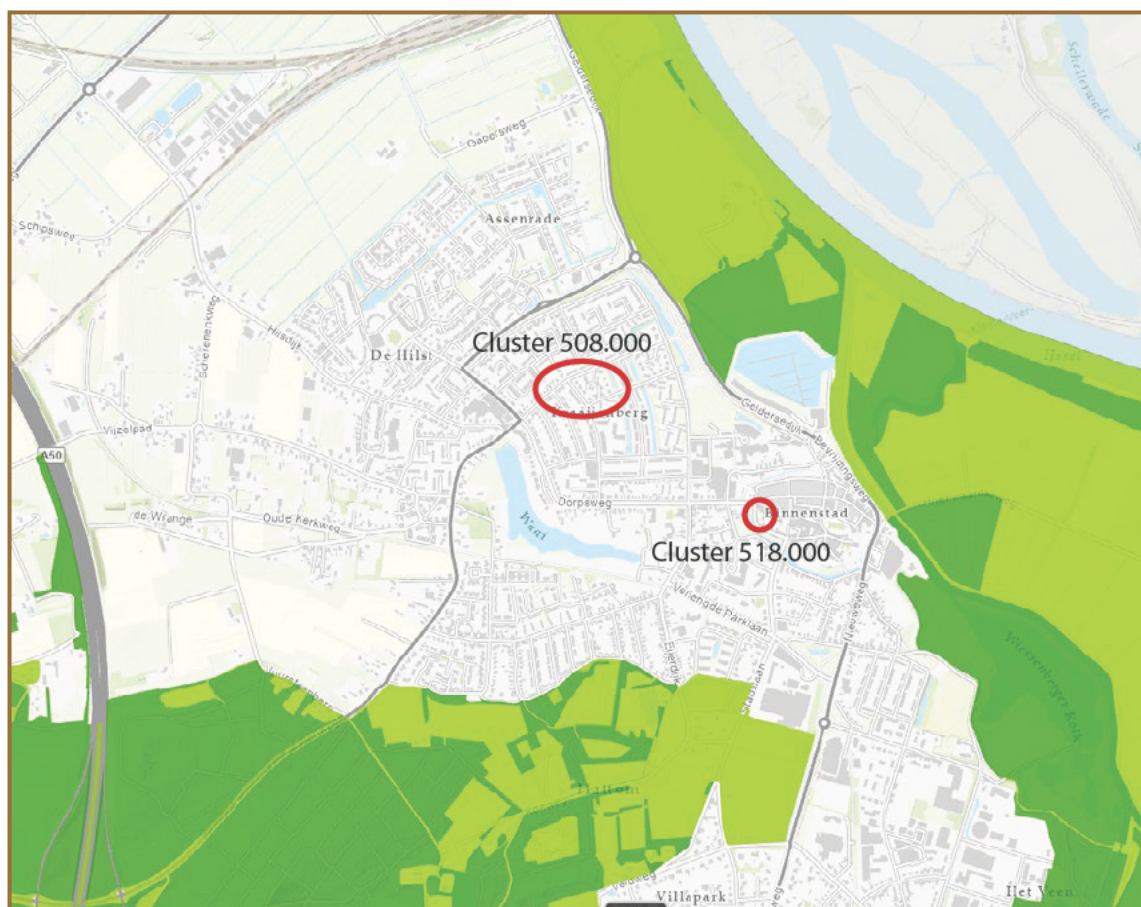

4 Gebiedsbescherming en houtopstanden

Bij het onderdeel 'gebiedsbescherming' wordt de aanwezigheid van beschermde natuurgebieden en een verkennende beoordeling van een mogelijk effect door de voorgenomen activiteiten op deze gebieden behandeld. Het gaat daarbij om Natura 2000-gebieden en provinciaal beschermde gebieden waaronder het Natuurnetwerk Nederland en weidevogelgebieden. Als er sprake is van een mogelijk negatief effect, dan zijn vervolgstappen zoals aanvullend onderzoek en mogelijk planaanpassing nodig.

4.1 Gelders Natuurnetwerk (GNN), Groene Ontwikkelingszone (GO) en andere planologisch beschermde natuurgebieden

De clusters liggen binnen de bebouwde kom van Hattem, ruim buiten de begrenzing van het GNN, GO en andere provinciaal beschermde natuurgebieden (afbeelding 3.1). Gezien de aard en schaal van de ontwikkelingen zijn geen externe effecten te verwachten. Bovendien is het in de provincie Gelderland niet nodig om externe werking te toetsen én is er geen sprake van een bestemmingswijziging of functieverandering. Er zijn daarom geen vervolgacties nodig ten aanzien van provinciale planologische gebiedsbescherming.

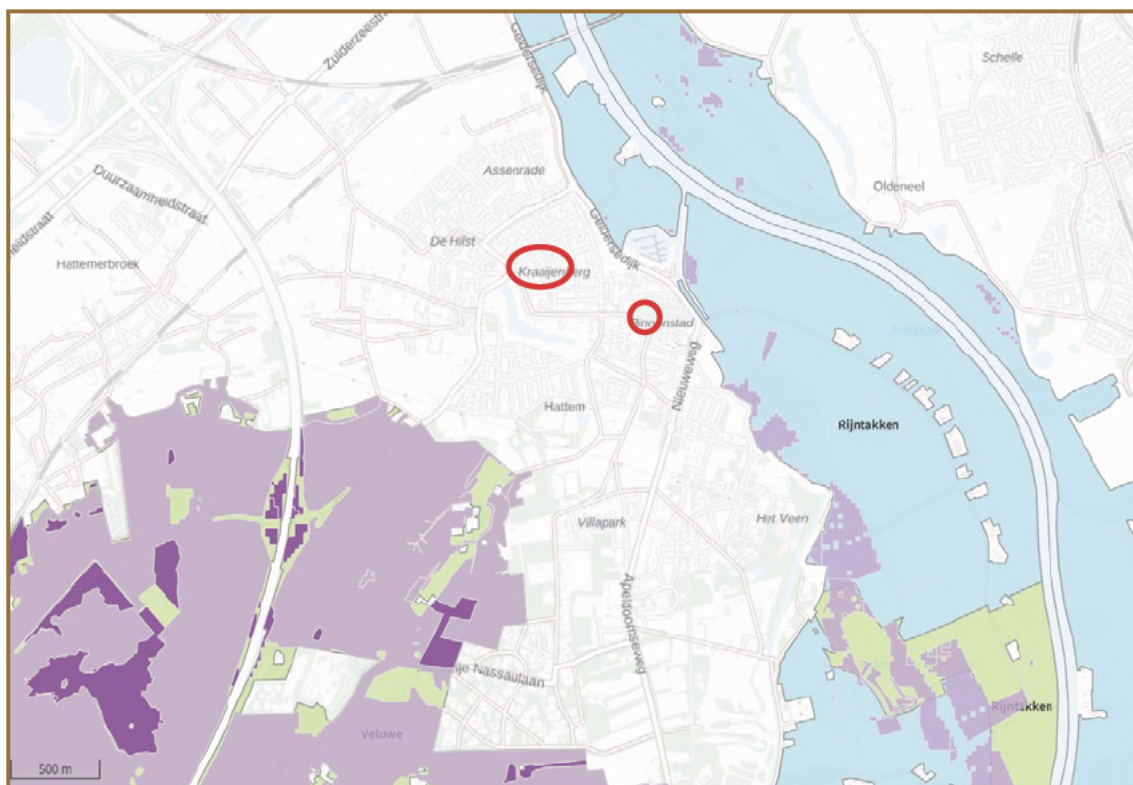

Afbeelding 4.1: Ligging van het plangebied (rood kader) ten opzichte van onderdelen van het GNN (donkergroen) en GO (lichtgroen). Andere beschermde gebieden zoals weidevogelgebieden en rustgebieden voor ganzen zijn niet op kaart aangegeven maar ontbreken in de bebouwde kom. Bron ondergrond: provincie Gelderland.

4.2 Natura 2000-gebieden

De plangebieden liggen buiten de begrenzing van Natura 2000-gebieden. De minimale afstand tot Natura 2000-gebied 'Rijntakken' bedraagt ongeveer 300 meter (afbeelding 3.2). Natura 2000-gebied 'Veluwe' ligt op minimaal 1,0 kilometer afstand. Andere Natura 2000-gebieden liggen op beduidend grotere afstand van de clusters. Gezien de voorgenomen activiteiten, situering binnen de bebouwde kom en de ligging op minimaal 300 meter van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied zijn directe negatieve effecten (geluid, licht, trillingen etc.) door de gewenste ontwikkelingen en het toekomstige gebruik van het projectgebied op aangewezen soorten van nabijgelegen Natura 2000-gebieden uitgesloten, met mogelijke uitzondering van effecten door stikstof.

Een tijdelijke toename van stikstofuitstoot tijdens de uitvoering is niet op voorhand uitgesloten. Mogelijk is een stikstofberekening uit te voeren in AERIUS nodig om te bepalen of er sprake is van een vergunningplicht ten aanzien van stikstof. In de toekomstige gebruiksfase is er juist sprake van een afname van uitstoot doordat de uitstoot van de woningen significant afneemt na verduurzaming. De beoordeling van het aspect stikstof is geen onderdeel van voorliggende quickscan.

Afbeelding 4.2: Afstand van het plangebied (rode cirkels) tot Natura 2000-gebieden. De afstand tot het Natura 2000-gebied 'Rijntakken' bedraagt minimaal 300 meter, de afstand tot 'Veluwe' minimaal ruim 1 kilometer. Bron: Aeries Calculator, 2023.

4.3 Toets houtopstanden

Het kappen van bomen is geen onderdeel van de voorgenomen verduurzaming. Bovendien liggen de locaties binnen de bebouwde kom Wet natuurbescherming. Een Toets houtopstanden is daarom niet aan de orde.

5 Conclusies en aanbevelingen

Vanuit de resultaten van de onderdelen 'soortenbescherming' en 'gebiedsbescherming' worden conclusies getrokken. Aan de hand van deze conclusies worden aanbevelingen gedaan. Dit kan wijziging van de plannen en/of nader(e) onderzoek(en) inhouden.

5.1 Overzicht van de bevindingen cluster 508.000 en 518.000 te Hattem

Soortbescherming	Aanwezig	Effect	Overtreding Wnb	Nader onderzoek	Vervolgacties
Vogels - jaarrond beschermde nesten	Mogelijk	Mogelijk	Mogelijk	Ja, tenzij verstoring en/of vernieling van nestplaatsen voorkomen kan worden	Vervolgonderzoek naar nestplaatsen huismus en gierzwaluw, tenzij mogelijke nestlocaties en geen verstoring tijdens broedseizoen of vorstperioden. Indien aangetroffen, ontheffing aanvragen of indien mogelijk werken volgens gedragscode
Vogels - categorie 5 en overige broedvogels	Mogelijk	Mogelijk	Mogelijk	Broedvogelcheck indien uitvoering tijdens broedseizoen	Werken buiten broedseizoen, broedvogelcheck of preventieve maatregelen indien uitvoering tijdens broedseizoen (globaal maart t/m augustus). Broedgevallen zijn altijd beschermd
Vleermuizen - verblijfplaatsen	Mogelijk	Mogelijk	Mogelijk	Ja	Vervolgonderzoek zomer-, kraam- en paarverblijven dwergvleermuizen, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en meervleermuis
Vleermuizen - foerageergebied	Mogelijk	Geen*	Nee*	Nee*	* = Voorkom lichtverstoring door uitstraling verlichting richting bomen en naastgelegen gebouwen te voorkomen
Vleermuizen - vliegroutes	Mogelijk	Geen*	Nee*	Nee*	* = Voorkom lichtverstoring door uitstraling verlichting richting bomen te voorkomen
Overige zoogdieren - beschermd	Nee	Geen	Nee	Nee	Geen
Overige beschermde soorten	Nee	Geen	Nee	Nee	Geen
Overige soorten - vrijgesteld of niet beschermd	Mogelijk	Mogelijk	Nee, wel zorgplicht	Nee	Zorgplicht

Gebiedsbescherming	Aanwezig	Effect	Vergunning nodig	Nader onderzoek	Vervolgacties
Natuurnetwerk Nederland	Nee	Nee	Nee	Nee	Geen
Natura 2000 m.u.v. stikstof	Nee	Nee	Nee	Nee	Geen
Natura 2000 - stikstof	n.v.t.	Mogelijk	Mogelijk	Stikstofberekening	Stikstofberekening nodig (stand van zaken 1 mei 2023)

Houtopstanden	Aanwezig	Effect	Vergunning nodig	Meldingsplicht	Vervolgacties
Beschermde houtopstand Wnb	Nee	Nee	Nee	N.v.t.	Geen

5.2 Conclusies en aanbevelingen

5.2.1 Soortenbescherming

Vogels

- Alle woningen zijn geschikt als nestplaats voor huismus en gierzwaluw. Nader onderzoek is nodig om te bepalen of werken volgens de gedragscode of een ontheffing nodig is, tenzij op voorhand is uitgesloten dat de werkzaamheden leiden tot overtreding van de Wet natuurbescherming ten aanzien van huismus en gierzwaluw.
- Voorkom aantasting of verstoring van bezette nesten van algemene broedvogels in bebouwing, tuinen en andere groenstructuren binnen invloedssfeer van de werkzaamheden tijdens het broedseizoen. Laat bij twijfel altijd een broedvogelcheck uitvoeren. In de periode maart t/m augustus is de kans op broedgevallen het grootst, maar met name duiven kunnen tot ver buiten deze periode broeden.

Vleermuizen

- De te verduurzamen woningen zijn geschikt als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuissoorten. De voorgenomen werkzaamheden kunnen leiden tot negatieve effecten op vaste, jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen en daarmee overtreding van de Wnb. Aanvullend soortgericht onderzoek is noodzakelijk om vast te stellen of een ontheffing of werken volgens de gedragscode noodzakelijk zijn.
- Voorkom lichtverstoring. Werk bij voorkeur uitsluitend tussen zonsopkomst en zonsondergang. Wanneer het onvermijdelijk is om verlichting toe te passen voorkom dan het beschijnen van bomen en nabijgelegen woningen en beperk de verlichtingshoogte tot maximaal 3 meter.

Overige zoogdieren

- Binnen het plangebied kunnen de beschermde steenmarter en eekhoorn voorkomen. Verblijfplaatsen of overige beschermde gebiedsfuncties zoals essentieel foerageergebied van deze soorten ontbreken echter binnen het plangebied. Er zijn geen vervolgacties, zoals aanvullend onderzoek of een ontheffingsaanvraag, nodig ten aanzien van beschermde grondgebonden zoogdieren.
- Aanwezigheid van overige beschermde grondgebonden zoogdieren is uitgesloten. Wel kunnen enkele algemene kleine soorten voorkomen in het plangebied zoals huismuis, huisspitsmuis en veldmuis. Voor deze soorten geldt een provinciale vrijstelling en is geen nader onderzoek nodig. Wel is de zorgplicht van toepassing.

Amfibieën

- Effecten op beschermde amfibieën zijn uitgesloten. Wel is de zorgplicht van toepassing voor de algemene amfibieën die binnen het plangebied (voornamelijk in de tuinen) kunnen voorkomen. Houdt hier rekening mee door tijdens de aanlegfase aanwezige dieren de kans te geven om te vluchten naar terreindelen waar geen ingrepen plaatsvinden.

Overige soortgroepen

- Voor wat betreft overige soortgroepen (vissen, reptielen, ongewervelden en flora) is aanwezigheid binnen het plangebied uitgesloten. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van beschermde soorten uit overige soortgroepen. Houd wel rekening met de algemene zorgplicht die geldt voor alle dieren, beschermd of niet.

Ten aanzien van zorgplicht en calamiteiten

- Ten aanzien van alle flora en fauna (beschermde of niet beschermde) geldt de 'Algemene zorgplicht', artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Dit geldt met name voor algemene soorten zoogdieren en amfibieën, waarvoor een provinciale vrijstelling geldt. Deze provinciale vrijstelling houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna naar redelijkheid zoveel mogelijk voorkomen moeten worden en dat er 'met zorg voor de natuur' gewerkt dient te worden.
- Als er tijdens de werkzaamheden toch beschermde soorten worden aangetroffen waarvoor geen aanvullend onderzoek is uitgevoerd of ontheffing is verkregen, dan dient het werk tijdelijk te worden stilgelegd en contact te worden opgenomen met een ecooloog. Overleg met de deskundige en bevoegd gezag moet in dat geval duidelijk maken hoe met de ontstane situatie kan worden omgegaan.

5.2.2 Gebiedsbescherming

- De locaties liggen buiten de begrenzing van GNN, GO of andere provinciaal beschermde natuurgebieden. Gezien de aard en schaal van de ontwikkelingen zijn geen externe effecten te verwachten en is het dus niet nodig om aan effecten door externe werking te toetsen.
- De ontwikkelingen voortvloeiend uit het voornemen leiden gezien de aard en schaal van het project en de afstand van het plangebied tot Natura 2000-gebieden niet tot effecten op doelstellingen of kernkwaliteiten van beschermde natuurgebieden, met mogelijke uitzondering van effecten door stikstof tijdens de uitvoeringsfase. Mogelijk is een stikstofberekening nodig. Voer in dat geval een berekening uit met behulp van Aeries Calculator om te bepalen of er sprake is van vergunningplicht ten aanzien van het aspect stikstof.

5.2.3 Houtopstanden

- Er worden geen (delen van) houtopstanden gekapt en de locaties liggen bovendien binnen de begrenzing van de bebouwde kom Wet natuurbescherming. Er zijn geen vervolgacties nodig ten aanzien van door de Wnb beschermde houtopstanden.

Bijlage 1 Samenvatting wettelijk kader

Bij een ecologische quickscan wordt de ingreep door ons getoetst aan de huidige natuurwetgeving de Wet natuurbescherming. In deze bijlage vindt u een korte samenvatting van deze wetgeving.

1. Wet natuurbescherming in het kort

De Wet natuurbescherming (Wnb) is de huidige wetgeving in de Nederlandse wet die bescherming van natuurgebieden reguleert. De wet is in 2017 ingevoerd als samenvoeging van de daarvoor geldende natuurwetten: de Flora- en Faunawet voor dier- en plantensoorten, de Natuurbeschermingswet voor natuurgebieden en landschappen, en de Boswet voor bos- en houtopstanden. Deze wetten zijn samengevoegd om de wetgeving omtrent natuurbescherming duidelijker en overzichtelijker te maken. De nieuwe Wet natuurbescherming regelt zowel de bescherming van natuurgebieden als dat van individuele soorten en bijbehorende habitats.

1.1 Algemene Zorgplicht

Onder de algemene bepalingen (hoofdstuk 1) van de Wnb wordt de algemene zorgplicht uitgewerkt. In deze zorgplicht is bepaald dat iedereen zorg draagt voor natuurgebieden, planten, en dieren.

Artikel 1.11 lid 2 van de Wnb luidt als volgt:

De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:

- a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
- b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
- c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

1.2 Soortenbescherming

De soortenbescherming bestaat uit drie beschermingsregimes met ieder hun eigen beschermde soortenlijsten en verbodsbepalingen:

- De Vogelrichtlijnsoorten (VR) (Art. 3.1-3.4)
- De Habitatrichtlijnsoorten (HR) (Art. 3.5-3.9)
- Overige soorten (Art 3.10-3.11)

Per beschermingsregime is vastgesteld aan welke voorwaarden voldaan moet worden om ontheffing of vrijstelling verleend te krijgen door het bevoegd gezag (de provincie). Een tabel met een samenvatting van de geldende verbodsbepalingen is op de volgende pagina opgenomen (tabel 1.1).

De beschermde soorten uit de Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR) zijn vastgesteld door de EU. Voor de soorten uit de derde categorie geldt dat provincies de vrijheid hebben om voor bepaalde soorten uit de laatste categorie vrijstelling te verlenen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig beheer en onderhoud. Gedetailleerde informatie over het onderdeel soortenbescherming, inclusief lijsten van beschermde soorten, is onder meer te vinden op de website van de Rijksoverheid.

Tabel 1.1: Samenvatting verbodsbepalingen soortenbescherming Wet natuurbescherming

Paragraaf	Artikel	Lid	Verbodsbepaling
§ 3.1: Beschermsregime Vogelrichtlijn	3.1	1	Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
		2*	Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
		3	Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
		4	Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
		5	Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
§ 3.2: Beschermsregime soorten Habitatrichtlijn	3.5	1	Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
		2	Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren
		3	Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
		4	Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
		5	Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
§ 3.3: Beschermsregime andere soorten	3.10	1	Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden: a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen; b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
* Het wegnemen van nesten is toegestaan MITS het buiten het broedseizoen en niet behorend tot een soort met een jaarrond beschermd nest.			

1.3 Gebiedsbescherming

De Wet natuurbescherming (Wnb) regelt de bescherming van de door de EU aangewezen beschermde gebieden genaamd Natura 2000-gebieden. Natura 2000-gebieden zijn opgedeeld in Vogelrichtlijn-gebieden en Habitatrichtlijn-gebieden. Alle activiteiten die een mogelijk negatief effect kunnen hebben op Natura 2000-gebieden zijn verboden, mits een vergunning is uitgegeven na het uitvoeren van een Habitattoets. Uit deze Habitattoets moet zijn gebleken dat door de geplande activiteiten geen natuurlijke kenmerken van het gebied worden aangetast. Daarnaast moet hieruit zijn gebleken dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten niet verslechtert en geen verstoring van soorten optreedt. Een vergunning wordt afgegeven door de betreffende provincie.

Bovendien verordent de wet de provincies om natuur aan te wijzen met bijzondere natuurlijke of landschappelijke waarde onder het Natuurnetwerk Nederland (NNN, in de wet Ecologische Hoofdstructuur (EHS) genaamd). De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. Zij wijzen in hun structuurvisie of verordening de gebieden aan die onder het NNN vallen. In of in de nabijheid van een NNN-gebied geldt het 'nee, tenzij'-principe: nieuwe plannen of projecten zijn niet toegestaan als ze de wezenlijke (potentiële) waarden en kenmerken van het NNN-gebied significant aantasten, tenzij er sprake is van redenen van groot openbaar belang en er geen reële alternatieven zijn. De schade dient in dat geval door mitigerende maatregelen zoveel mogelijk beperkt te worden. De restschade dient te worden gecompenseerd.

